

Ministerstwo Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu
Dariusz Mazur

BK-VII.0520.141.2024
Warszawa, 26 lipca 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 2848 złożoną do Ministra Sprawiedliwości przez Pana pośta Bogusława Wołoszańskiego, uprzejmie przedstawiam następujące informacje.

Mając na uwadze treść interpelacji, zaznaczenia wymaga, że statystyki wskazują na zmniejszającą się liczbę ławników. Na kadencję na lata 2024-2027 zgodnie z danymi na dzień 19 czerwca 2024 r. wybrano jedynie 6075 ławników, przy czym z uwagi na trwające aktualnie w wielu sądach wybory uzupełniające, liczba ta nie jest ostateczna i będzie podlegała aktualizacji. Po uzyskaniu pełnych danych zostanie przeprowadzona ich analiza, między innymi w zakresie uwzględnienia potrzeb wymiaru sprawiedliwości.

Odnosząc się do pytania o sytuację ławników w sądach w województwie łódzkim, podkreślić należy, że obszary właściwości sądów powszechnych nie są tożsame z podziałem administracyjnym kraju. W związku z powyższym nie jest możliwe udzielenie wskazanej informacji w odniesieniu do poszczególnych województw, w tym do województwa łódzkiego, natomiast dostępne są dane dla poszczególnych apelacji. W tym zakresie, w odniesieniu do apelacji łódzkiej wskazać należy, że liczba ławników zgłoszona do wyboru na kadencję 2024-2027 wynosi 2249, a liczba ławników wybranych, według danych na dzień 17 lipca 2024 r., wynosi 818.

Nie ulega wątpliwości, że funkcja ławnika jest funkcją społeczną. Zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami (art. 172 § 2-4 a i art. 173 ustawy z dnia 27 lipca 2021 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. z 2024 r., poz. 334 ze zm., dalej: u.s.p.) ławnik za czas wykonywania czynności w sądzie, którymi są: udział w rozprawie lub posiedzeniu, uczestnictwo w naradzie nad wyrokiem, sporządzenie uzasadnienia lub uczestnictwo w posiedzeniu rady ławniczej, jeżeli został do niej wybrany, otrzymuje rekompensatę pieniężną. Mając na uwadze wskazane uwarunkowania, warto zauważyć, że przy rozstrzyganiu spraw ławnicy mają równe prawa z sędziami oraz posiadają status funkcjonariusza publicznego.

W tej kwestii należy stwierdzić, że od osób posiadających status funkcjonariusza publicznego wymaga się legitymowania określoną postawą moralną, reprezentowania wartości powszechnie akceptowanych, a przede wszystkim stania na straży porządku publicznego.

Z powyższego wynika, że bycie ławnikiem sądowym jest zaszczytną formą udziału społeczności lokalnej w wypełnianiu funkcji publicznych, nie zaś sposobem zarobkowania. Odnosząc się do kwestii przyznania procentowego dodatku do emerytury ławnikom sądów powszechnych w analogiczny sposób, w jaki dodatek do emerytury otrzymali sołtysi należy mieć na uwadze regulację zawartą w ustawie z dnia 26 maja 2023 r. o świadczeniu pieniężnym z tytułu funkcji sołtysa (Dz. U. poz. 1073).

Analiza przepisów ww. ustawy o dodatku do emerytury dla sołtysów wskazuje, że rozwiązania przyjęte w tej ustawie nie mogą stanowić wzorca dla ukształtowania analogicznych rozwiązań dotyczących ławników. Przemawia za tym przede wszystkim istotna różnica w funkcjach sołtysa i ławnika. Sołtys jako przewodniczący jednostki pomocniczej gminy – sołectwa – jest funkcją społeczną, za którą osoba ją piastująca nie otrzymuje żadnego wynagrodzenia, a przysługuje mu jedynie dieta i zwrot kosztów podróży (art. 37b ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym). Zarazem sołtys jest w zasadzie cały czas dostępny dla lokalnej społeczności i bez względu na porę, jeśli zachodzi taka konieczność, winien wykonywać swoje obowiązki. Tymczasem ławnik sądu powszechnego, który jest również funkcją społeczną, może być wyznaczony do udziału w rozprawach do 12 dni w roku, a liczba ta może być zwiększona przez prezesa sądu jedynie z ważnych przyczyn, zwłaszcza w sytuacji konieczności dokończenia rozprawy z udziałem ławnika. Ławnikowi, w przeciwieństwie do sołtysa, przysługuje wskazana już wcześniej rekompensata, za czas wykonywania czynności w sądzie. Wysokość rekompensaty dla ławników biorących udział w rozpoznawaniu spraw w sądach powszechnych za jeden dzień pełnienia obowiązków wynosi aktualnie 184,95 złotych brutto (2,64 % podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego).

Ponadto ławnikowi zamieszkującemu w miejscowości siedziby sądu przysługuje ryczałt na pokrycie kosztów dojazdu do sądu środkami komunikacji miejscowej w aktualnej wysokości 17,51 złotych (0,25 % podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego), zaś ławnikowi zamieszkującemu poza miejscowością siedziby sądu przysługuje prawo do diety (lub jej części) oraz do zwrotu kosztów dojazdu i noclegu według zasad ustalonych dla sędziów. Rekompensaty, diety oraz zwrot kosztów przyznaje prezes sądu. Od decyzji prezesa sądu rejonowego przysługuje odwołanie do prezesa sądu okręgowego, a gdy decyzję w pierwszej instancji wydał prezes sądu okręgowego lub prezes sądu apelacyjnego – do Ministra Sprawiedliwości (art. 174 u.s.p.). Istotną okolicznością jest również fakt, że regulacje dotyczące dodatkowego świadczenia dla sołtysów zawarte zostały w odrębnym od ustawy o samorządzie gminnym akcie prawnym, jakim jest ustawa o świadczeniu pieniężnym z tytułu funkcji sołtysa, co zdaje się wskazywać na szczególnie charakter tej regulacji. W świetle powyższego niezasadny wydaje się postulat przyznania ławnikom dodatkowego świadczenia wypłacanego wraz z emeryturą.

Jednocześnie w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości głównym czynnikiem, który powoduje trudności w procesie rekrutacji ławników jest brak należytego rozpropagowania społecznej doniosłości funkcji ławnika. W związku z powyższym, dostrzegając ważną dla społeczeństwa i wymiaru sprawiedliwości misję realizowaną przez ławników, Ministerstwo Sprawiedliwości podjęło akcję o charakterze informacyjnym i edukacyjnym, która ma na celu promocję instytucji ławnika, zwiększenie współpracy z samorządami lokalnymi, wzmocnienie instytucji ławnika, zwiększenie udziału ławników w rozpoznawaniu spraw przed sądami oraz szeroko pojętą profesjonalizację funkcji ławnika.

Ze względu na powyższe uwarunkowania podejmowane działania będą popularyzowały funkcję ławnika wśród obywateli oraz stworzą możliwość lepszej komunikacji w celu wypracowania najlepszych rozwiązań stanowiących odpowiedź na potrzeby ławników zgłaszane w związku z pełnionymi obowiązkami. W tym zakresie planowane jest opracowanie poradnika ławnika, który będzie dostępny na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości oraz przygotowanie zajęć dla szkół średnich polegających na spotkaniach z ławnikami, dzięki czemu uczniowie poznają znaczenie i istotę tej instytucji.

Plany zakładają również pogłębioną współpracę z radami ławniczymi, do których zadań należy między innymi przedstawianie prezesowi sądu propozycji dotyczących potrzeb szkoleniowych. Zmiany będą obejmowały także uproszczenie formularzy zgłoszeniowych, co będzie możliwe przez zmianę Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie sposobu postępowania z dokumentami złożonymi radom gmin przy zgłaszaniu kandydatów na ławników oraz wzoru karty zgłoszenia. Ponadto w dłuższej perspektywie przewidywane jest podniesienie stawek za udział ławników w posiedzeniach czy przywrócenie ławników do orzekania w sprawach cywilnych.

Z wyrazami szacunku

Dariusz Mazur
Podsekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/